

Obecné zásady EU týkající se trestu smrti: revidované a aktualizované znění

I. ÚVOD

- i) Organizace spojených národů stanovila přísné podmínky, za nichž je možno uložit trest smrti, mimo jiné v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (ICCPR), v Úmluvě o právech dítěte (CRC) a v Zárukách ochrany práv osob čelících trestu smrti vydaných Hospodářskou a sociální radou OSN (ECOSOC). Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech obsahuje závazek států k trvalému zrušení trestu smrti. Evropská unie se navíc zasazuje o zrušení trestu smrti nejen v Unii samotné, ale i v ostatních zemích.
- ii) Během 62. zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů byla na plenárním zasedání Valného shromáždění přijata rezoluce Třetího výboru o moratoriu na výkon trestu smrti (62/149). Evropská unie se aktivně zapojila do meziregionální aliance, která tuto iniciativu úspěšně vedla a zastávala v průběhu Valného shromáždění, a všichni partneři EU iniciativu společně podpořili. V této rezoluci Valné shromáždění vyzývá všechny státy, které trest smrti nadále zachovávají, aby:
- dodržovaly mezinárodní normy stanovící záruky, které zajišťují ochranu práv osob čelících trestu smrti, zejména minimální normy;
 - postupně omezovaly užívání trestu smrti a snižovaly počet trestných činů, za něž lze tento trest uložit;
 - vyhlásily moratorium na popravu s cílem trest smrti zcela zrušit.

Tato rezoluce Valného shromáždění OSN rovněž vyzývá státy, které trest smrti zrušily, aby jej neobnovovaly.

Rezoluce Valného shromáždění OSN je v souladu s rezolucemi o trestu smrti, které byly přijaty Komisí pro lidská práva v uplynulém desetiletí na všech jejích navazujících zasedáních, naposledy s rezolucí 2005/59.

- iii) Na vrcholné schůzce Rady Evropy v říjnu roku 1997 se předsedové vlád, včetně vlád všech členských států EU, vyslovili pro všeobecné zrušení trestu smrti. Nové členské státy Rady Evropy se navíc zavázaly k moratoriu a ratifikaci Šestého protokolu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který je zavazuje k trvalému zrušení trestu smrti. Třináctý protokol Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jenž byl podepsán všemi členskými státy EU a vstoupil v platnost dne 1. července 2003, obsahuje závazek dotčených členských států k trvalému zrušení trestu smrti za všech okolností.

Výbor ministrů Rady Evropy rozhodl v září roku 2007 vyhlásit „Evropský den proti trestu smrti“, který se bude každoročně připomínat 10. října. V prosinci roku 2007 byl tento evropský den vyhlášen rovněž Evropskou unií.

- iv) Článek 2 Listiny základních práv EU stanoví, že nikdo nesmí být odsouzen k trestu smrti ani popraven. Všechny členské státy Evropské unie jsou přesvědčenými zastánci těchto ustanovení a provádějí je v praxi.
- v) Účastnické státy Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) se v Kodaňském dokumentu zavázaly k výměně a zveřejňování informací o zrušení trestu smrti. Evropská unie plní tuto povinnost pravidelnými prohlášeními v rámci ustanovení OBSE týkajících se lidské dimenze.
- vi) Římský statut Mezinárodního trestního soudu, jakož i statuty Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii a Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu, podporované Evropskou unií, neobsahují žádné ustanovení o trestu smrti, ačkoli byly zřízeny, aby se zabývaly masovým porušováním humanitárního práva, včetně genocidy.

- vii) Evropská unie bude tyto obecné zásady podrobovat pravidelnému přezkumu, jehož provedení by předpokládala každé tři roky.

II. DOKUMENT O PRAKTICKÉM POSTUPU

Evropská unie se domnívá, že zrušení trestu smrti přispívá k posílení lidské důstojnosti a postupnému rozvoji lidských práv.

Cíle Evropské unie jsou tyto:

- usilovat o všeobecné zrušení trestu smrti, a vyjádřit tak pevný politický postoj zastávaný všemi členskými státy EU, v případě potřeby bezodkladně vyhlásit moratorium na používání trestu smrti s cílem jeho zrušení.
- požadovat, aby v zemích, kde trest smrti dosud existuje, bylo jeho používání postupně omezováno, a trvat na tom, aby se trest smrti vykonával v souladu s minimálními normami stanovenými v připojeném dokumentu; zároveň usilovat o získání přesných informací o přesném počtu osob odsouzených k trestu smrti, čekajících na popravu a popravených.

Tyto cíle jsou nedílnou součástí politiky EU v oblasti lidských práv.

Ve světle připojeného dokumentu o minimálních normách bude Evropská unie nadále posilovat své iniciativy zahrnující prohlášení nebo demarše o trestu smrti na mezinárodních fórech a vůči třetím zemím.

Evropská unie zváží případ od případu a na základě příslušných kritérií, zda třetím zemím zašle demarše o používání trestu smrti.

Hlavní prvky postupu EU budou tyto:

OBECNÉ DEMARŠE

V případě potřeby Evropská unie nadnese otázku trestu smrti v dialogích a při konzultacích se třetími zeměmi. Demarše budou obsahovat tyto prvky:

- výzvu EU k všeobecnému zrušení trestu smrti nebo alespoň k zavedení moratoria.
- V zemích, kde trest smrti i nadále existuje, bude Evropská unie zdůrazňovat, že by se měl používat pouze v souladu s ustanoveními obsaženými v minimálních normách stanovených v připojeném dokumentu, které vycházejí z ustanovení mezinárodního práva v oblasti lidských práv a dalších mezinárodních norem, a že by měla být zachována co největší transparentnost, a to i prostřednictvím zveřejňování informací o trestu smrti a jeho používání.

Při tomto postupu se bude mimo jiné přihlížet k tomu:

- zda má dotyčná země řádně fungující a otevřený soudní systém,
- zda se dotyčná země mezinárodně zavázala nepoužívat trest smrti, například v rámci regionálních organizací a dohod,
- zda je právní systém země a používání trestu smrti otevřené veřejnému a mezinárodnímu přezkumu a zda existují náznaky, že se trest smrti často užívá v rozporu s minimálními normami.

Zvláštní pozornost bude věnována tomu, aby demarše EU o používání trestu smrti byly dané zemi zasílány v době, kdy její politika týkající se trestu smrti prochází změnou, například má-li skončit oficiální nebo faktické moratorium na trest smrti nebo má-li být trest smrti právními předpisy znovu zaveden.

Zvláštní pozornost bude věnována zprávám a zjištěním příslušných mezinárodních subjektů v oblasti lidských práv.

Demarše nebo veřejné prohlášení se může týkat zemí, které podnikají kroky ke zrušení trestu smrti.

DEMARŠE V JEDNOTLIVÝCH PŘÍPADECH

Dozví-li se kromě toho Evropská unie o jednotlivých případech trestu smrti porušujících minimální normy, zváží vydání zvláštních demaršů. Činnost bude zvážena případ od případu.

V těchto případech bude často rozhodující rychlý postup. Proto by členské státy, které takovéto demarše navrhnou, měly o případu poskytnout co možná nejvíce informací ze všech dostupných zdrojů. Tyto informace by měly zahrnovat stručné údaje o údajném trestném činu, trestním řízení, přesné povaze porušení minimálních norem, o případném opravném prostředku a, je-li známo, o předpokládaném datu popravy.

Pokud je k dispozici dostatek času, mělo by se před vydáním demarše zvážit, zda by se měly od vedoucích misí vyžádat podrobné informace a rady týkající se daného případu.

PODÁVÁNÍ ZPRÁV O LIDSKÝCH PRÁVECH

Vedoucí misí EU by měli do svých zpráv o lidských právech, včetně základních informací o lidských právech, zahrnovat analýzu uplatňování a používání trestu smrti a hodnocení účinku opatření EU v tomto ohledu .

MOŽNÉ VÝSLEDKY INTERVENČÍ EU: JINÉ INICIATIVY

Cílem EU je pokud možno přesvědčit třetí země, aby zrušily trest smrti. Za tímto účelem bude Evropská unie tyto země povzbuzovat, aby zvážily přistoupení ke Druhému opčnímu protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech a ke srovnatelným regionálním dohodám. Pokud to možné není, bude Evropská unie nicméně i nadále považovat zrušení trestu smrti za svůj cíl a bude:

- povzbuzovat státy, aby ratifikovaly a dodržovaly mezinárodní dohody v oblasti lidských práv, zejména ty, které se týkají používání trestu smrti, včetně Mezinárodního paktu o občanských a politických právech,
- podporovat a nabízet dvoustrannou a mnohostrannou spolupráci, mimo jiné i s občanskou společností, jež by zahrnovala i právní oblast s cílem zavést spravedlivé a nestranné soudní projednávání trestních záležitostí.

ČINNOST V RÁMCI MNOHOSTRANNÝCH FÓR

Evropská unie bude na otázku trestu smrti upozorňovat na příslušných mnohostranných fórech a bude využívat všech vhodných příležitostí, aby na nich předložila iniciativy zaměřené na vyhlášení moratoria na používání trestu smrti a jeho zrušení v patřičné době. Při každé vhodné příležitosti bude EU usilovat o to, aby dokumenty, které budou výsledkem jednání na těchto mnohostranných fórech, obsahovaly odkazy na vyhlášení moratoria na popravu a zrušení trestu smrti.

EU bude podporovat příslušné mezinárodní organizace, aby učinily vhodné kroky, které by povzbudily státy k ratifikaci a dodržování mezinárodních smluv a norem týkajících se trestu smrti.

III. DOKUMENT O MINIMÁLNÍCH NORMÁCH

Evropská unie považuje za důležité, aby ve státech trvajících na zachování trestu smrti byly dodržovány tyto minimální normy:

- i) Trest smrti lze uložit pouze za nejzávažnější trestné činy, čímž se rozumí pouze úmyslné trestné činy se smrtelnými či jinými mimořádně těžkými následky. Trest smrti by se neměl ukládat za nenásilná jednání, jako jsou trestné činy finanční povahy, jednání, která jsou projevem náboženského nebo osobního přesvědčení, a sexuální vztahy mezi dospělými osobami na základě vzájemného souhlasu, ani jako povinný trest.
- ii) Trest smrti lze uložit pouze za trestný čin, u něhož byl trest smrti stanoven v době jeho spáchání, přičemž se rozumí, že pokud po spáchání trestného činu zákon stanoví uložení lehčího trestu, použije se toto ustanovení ve prospěch pachatele.
- iii) Trest smrti nesmí být uložen:
 - osobám, které v době spáchání trestného činu byly mladší 18 let,
 - těhotným ženám nebo matkám novorozenců,
 - duševně nemocným osobám.

- iv) Trest smrti lze uložit pouze tehdy, pokud se vina obžalovaného zakládá na jasných a přesvědčivých důkazech, které neponechávají žádný prostor pro jiný výklad skutkové podstaty.
- v) Trest smrti smí být vykonán pouze na základě konečného rozsudku vydaného nezávislým a nestranným příslušným soudem po soudním řízení, včetně řízení před specializovanými soudy nebo v rámci zvláštní soudní příslušnosti, které dává veškeré možné záruky spravedlivého procesu, jež jsou přinejmenším rovnocenné zárukám uvedeným v článku 14 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, včetně práva osoby podezřelé nebo obviněné ze spáchání trestného činu, za nějž lze uložit trest smrti, na přiměřenou právní pomoc ve všech fázích řízení a případného práva na kontakt s konzulárním zástupcem.
- vi) Každý, kdo je odsouzen k trestu smrti, má účinné právo na odvolání k soudu vyššího stupně a měla by být učiněna opatření zajišťující, že takovéto odvolání bude povinné.
- vii) Každý, kdo je odsouzen k trestu smrti, má případně právo podat individuální stížnost podle mezinárodních postupů; trest smrti nebude možno vykonat, dokud bude stížnost podle těchto postupů projednávána; trest smrti nebude možno vykonat, dokud potrvá s ním související právní nebo formální řízení na mezinárodní nebo vnitrostátní úrovni.
- viii) Každý, kdo je odsouzen k trestu smrti, má právo požádat o milost nebo o změnu trestu. Ve všech případech trestu smrti lze udělit amnestii nebo milost, případně trest smrti změnit.
- ix) Trest smrti nelze vykonat v rozporu s mezinárodními závazky státu.
- x) Doba, která uběhla od odsouzení k trestu smrti, může být rovněž zohledněna.

- xi) Trest smrti se vykoná tak, aby přivodil co nejmenší možné utrpení. Nesmí být vykonán na veřejnosti nebo jiným ponižujícím způsobem.
 - xii) Trest smrti by neměl být ukládán jako akt politické msty v rozporu s minimálními normami, například proti organizátorům státního převratu.
-